

Spożycie alkoholu wśród studentów białostockich uczelni

Julita Niewińska

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: 83225@student.pb.edu.pl

Dorota Polak

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: 83297@student.pb.edu.pl

Gabriela Marciszko

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: 83216@student.pb.edu.pl

Anna M. Olszewska

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: a.olszewska@pb.edu.pl

DOI: 10.24427/az-2023-0029

Streszczenie

Celem artykułu jest ocena poziomu spożycia alkoholu wśród studentów białostockich uczelni oraz poznanie opinii na temat wpływu tego zjawiska na ich życie. Zrealizowane zostało badania własne, w którym wykorzystano narzędzie, jakim jest kwestionariusz ankiety przeprowadzony wśród studentów trzech uczelni: Uniwersytet w Białymstoku, Politechnika Białostocka i Uniwersytet Medyczny w Białymstoku. Badanie wykazało, że zdecydowana większość respondentów próbowała alkoholu przynajmniej raz, a prawie połowa spożywa go przynajmniej kilka razy w miesiącu. Większość z ankietowanych spożywa alkohol ze zna-

jomy. Studiowaniu często towarzyszą wspólne wyjścia, co może sprzyjać zwiększeniu ilości spożywanego alkoholu. Wśród respondentów pojawili się także studenci, którzy przyznają, że piją za dużo alkoholu, wręcz można by nawet określić, że nadużywają go.

Słowa kluczowe

alkohol, studenci, badania ankietowe, test U Manna-Withneya, test ANOVA Kruskala-Wal-lisa

Wstęp

Alkohol jest substancją psychoaktywną o właściwościach uzależniających, od wieków stosowaną w wielu kulturach. Niemniej jego spożywanie może prowadzić do szeregu chorób i przyczyniać się do powstania wielu negatywnych konsekwencji społecznych i ekonomicznych. Warto nadmienić, że nadmierne spożywanie alkoholu jest destrukcyjne nie tylko dla osób go spożywających, ale może również wyrządzić krzywdę innym ludziom, takim jak członkowie rodziny, przyjaciele, współpracownicy czy nawet nieznajomi. Spożywanie alkoholu jest przyczyną ponad 200 chorób, urazów czy innych schorzeń. Picie go wiąże się z ryzykiem wystąpienia problemów zdrowotnych, takich jak zaburzenia psychiczne i behawioralne, w tym uzależnienie od alkoholu oraz przyczynia się do wystąpienia poważnych chorób niezakaźnych, takich jak marskość wątroby, niektóre nowotwory i choroby układu krążenia. Znaczna część obciążenia chorobami, które można przypisać spożywaniu alkoholu, wynika z niezamierzonych czy umyślnych obrażeń, w tym spowodowanych wypadkami drogowymi, przemocą i samobójstwami. Śmiertelne urazy związane z alkoholem występują zwykle w stosunkowo młodszych grupach wiekowych [<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/beer>, 09.05.2022]. W Polsce, na podstawie danych z 2019 roku opublikowanych przez Eurostat, odsetek osób należących do przedziału wiekowego 18-24 spożywających alkohol przynajmniej raz w miesiącu wynosi 39,2%, przynajmniej raz w tygodniu 16,3% a codziennie 0,1% [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_ehis_allc/default/table?lang=en, 08.11.2022]. Z kolei, według raportu Światowej Organizacji Zdrowia z 2018 roku, przeciętnie Polak wypija 17,1 litra czystego alkoholu w ciągu roku [Global status report on alcohol and health 2018, WHO, 2018]. Powyższe fakty wskazują, że spożycie alkoholu wśród młodych osób niestety jest zauważalnym problemem. Dlatego też szczególną uwagę należy zwrócić na zagadnienie spożywania napojów alkoholowych wśród populacji studenckiej, gdzie alkohol jest predyktorem ryzykownych zachowań związanych ze zdrowiem wśród studentów

uczelni wyższych. W związku z tym, w ramach nieniejszego artykułu, przyjęto jako cel dokonanie, na podstawie badania ankietowego, oceny poziomu spożycia alkoholu wśród studentów białostockich uczelni oraz wskazanie jaki wpływ ma ten fakt na życie tych młodych ludzi.

1. Przegląd literatury

Alkoholizm jest jednym z problemów, z którym ludzkość boryka się od wieków. Niewątpliwie należy także do współczesnych chorób. Alkohol spożywany w nadmiarze wpływa na stany emocjonalne i zachowanie. Może on powodować przemoc fizyczną, agresję, problemy finansowe, problemy z akceptacją siebie i z nawiązywaniem kontaktu z innymi ludźmi. Alkohol ma negatywny wpływ na ośrodkowy układ nerwowy, zdrowie psychiczne i zaburzenia zachowania [Mikk i in., 2020, s. 155].

Panuje powszechne przekonanie, że alkoholizm to coś, co dotyczy wyłącznie starszych mężczyzn, żyjących na najniższym poziomie społecznym. Jednak uzależnienie do alkoholu występuje w wielu grupach społecznych, bez względu na wiek, płeć, posiadane środki finansowe, problemy czy też zdrowie psychiczne [Mikk i in., 2020, s. 156]. Wręcz różne badania wskazują, że ryzyko uzależnienia u kobiet jest większe niż u mężczyzn. Nie wpływa to jednak na liczbę kobiet podejmujących leczenie, ponieważ stanowią one jedynie 25% wszystkich pacjentów poddających się leczeniu w placówkach leczniczych [Mikk i in., 2020, s. 164].

Zatem warto najpierw odpowiedzieć, czym jest alkoholizm. Mianem tym określana jest utrata kontroli nad spożywaną ilością alkoholu. Alkoholizm jest chorobą przewlekłą, która postępuje i może zakończyć się śmiercią. Choroba ta jest wieloczynnikowa. Nie można całkowicie jej wyleczyć, a jedynie starać się, aby szkody nią spowodowane były jak najmniejsze, a objawy kontrolowane [Ryszkowski i in., 2015, s. 8].

Choroba alkoholowa rozwija się zwykle w czterech etapach:

1. etap wstępny – trwa od kilku miesięcy do kilku lat, podczas którego stopniowo wzrasta tolerancja na alkohol, który powoduje złagodnienie przykrych emocji, a picie go sprawia spożywającemu przyjemność,
2. etap ostrzegawczy – zaczyna się w momencie pojawienia się luk pamięciowych,
3. etap krytyczny – charakteryzuje się utratą kontroli nad piciem,
4. etap przewlekły – polega na wpadaniu w wielodniowe ciągi alkoholowe.

Uzależnienie od alkoholu jest problemem, którym zajmuje się medycyna, psychologia, socjologia i inne nauki pokrewne. Przyczyny choroby można podzielić na [Ryszkowski i in., 2015, s. 3]:

- medyczne – uzależnienie jest reakcją organizmu człowieka na spożycie alkoholu, który działa odurzająco, zmieniając świadomość, powoduje uczucie odprężenia i zmniejsza lęk;
- psychologiczne – uzależnienie od alkoholu jest wynikiem zaburzeń jednostki – jej niedojrzałości emocjonalnej, alkohol może być środkiem do radzenia sobie z trudnymi sytuacjami;
- pedagogiczne – uzależnienie od alkoholu jest wynikiem niekorzystnych interakcji ze środowiskiem, które sprzyjają rozpoczęciu i kontynuacji picia;
- socjologiczne – uzależnienie od alkoholu jest wynikiem przemian społecznych;
- pojawia się jako produkt obecnej kultury.

Nie u każdej osoby uzależnionej występują wszystkie z wymienionych przyczyn, zazwyczaj jest to jedna bądź kilka. Przyczyny te są jednak bardzo ogólne i nie odpowiadają na pytanie, dlaczego ludzie spożywają alkohol mimo powszechnej wiedzy o ogromnej ilości negatywnych skutków. Podstawową sferą życia człowieka, w której uwidoczniają się skutki szkodliwego wpływu napojów alkoholowych jest zdrowie. Ze względu na działanie alkoholu na funkcjonowanie organizmu człowieka można wyróżnić: zaburzenia, będące bezpośrednim następstwem zażywania alkoholu, zaburzenia występujące na skutek przewlekłego zażywania alkoholu oraz trwałe uszkodzenia spowodowane długotrwałym nadużywaniem alkoholu. W literaturze można znaleźć ponad 40 jednostek chorobowych spowodowanych wyłącznie bądź głównie przez alkohol, sklasyfikowanych w ICD-10 [Zambrzycka i in., 2019, 252].

Szereg dotychczas prowadzonych badań wskazuje, że istnieje wiele przyczyn, dlatego ludzie sięgają po alkohol. Do najczęstszych należała chęć ugaszenia pragnienia, lepszego odprężenia się, poprawy samopoczucia, poddania się zwyczajowi towarzyskiemu, chęć dobrej zabawy, złagodzenia stresującej sytuacji czy też ochrony przed depresją, łagodząc jej objawy. Poza powyższymi przyczynami wskazywanymi przez pijących alkohol jest także chęć zabicia nudy, poddanie się presji grupy rówieśniczej, w której się chce zaistnieć lub by wyrazić bunt, przeciwstawiając się chociażby rodzicom. Czasem przyczyną sięgania po alkohol jest sytuacja, gdy ktoś składa taką propozycję, próba złagodzenia negatywnego samopoczucia po jego spożyciu lub występujące już uzależnienie [Ryszkowski i in., 2015, s. 7]. Zatem spożywanie alkoholu wynika głównie ze względów społecznych lub indywidualnych. Nie można jednak jednoznacznie wskazać, co powoduje uzależnienie od alkoholu, gdyż mechanizm z tym związany jest złożony, a zjawisko nie zostało jeszcze całkowicie zbadane [Ryszkowski i in., 2015, s. 8].

Co jednak ze studentami? Są to osoby w młodym wieku, które mogą samodzielnie, już legalnie zakupić alkohol. Często rozpoczęcie studiów wiąże się z koniecznością zmiany miejsca zamieszkania, a tym samym utraty dotychczasowego, bezpośredniego nadzoru w postaci rodziców czy opiekunów. Zdobywając samodzielność młodzi ludzie często po raz pierwszy czują, że nikt już ich nie kontroluje i że sami za siebie odpowiadają [Czerniawska i Szydło, 2021]. Teoretycznie są to osoby, które chcą się uczyć i rozwijać, ale nowe towarzystwo i poczucie wolności często mogą być wyzwalaczem różnych uzależnień, w tym tych związanych ze spożyciem alkoholu.

Zachowania związane z nadużywaniem alkoholu często mają silny związek z doświadczanymi sytuacjami stresowymi. Ponadto spożywanie alkoholu związane jest z wiekiem rozwojowym. W wieku adolescencji czy wczesnej młodości nijako istnieje społeczne przyzwolenie na eksperymentowanie, w tym to dotyczące alkoholu [Karmolińska-Jagodzik, 2020, str. 283].

Studia, a zwłaszcza związane z nimi egzaminy i zaliczenia, powodują wyższy poziomem stresu, szczególnie przed czy w trakcie sesji. Dlatego też, jak wskazują liczne badania na temat spożywania alkoholu przez studentów, zdecydowana większość młodych ludzi przynajmniej sporadycznie sięga po alkohol. Zatem jest to istotne zagadnienie. Niemniej warto zaznaczyć, że sporadyczne picie alkoholu przez osoby dorosłe, nie jest problemem, ale należy pamiętać, że każde uzależnienie kiedyś ma swój początek. Człowiek spożywający alkohol nie musi być uzależniony, aby doświadczyć różnych negatywnych konsekwencji z nim związanych, ponieważ alkohol wpływa na wiele obszarów życia.

2. Metodyka badań

W celu identyfikacji czynników mających największy wpływ na poziom spożycia alkoholu wśród studentów białostockich uczelni przeprowadzone zostało badanie ilościowe. Wykorzystaną techniką badawczą była anonimowa ankieta online CAWI. Zawierała ona pytania dychotomiczne oraz pytania w skali rankingowej, dzięki którym ankietowani mogli wyrazić swoje zdanie na temat danego stwierdzenia. Badanie przeprowadzono wśród studentów i studentek Politechniki Białostockiej, Uniwersytetu w Białymstoku, Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku oraz Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku w dniach 30.03-04.04.2023 roku. Do opracowania wyników ankiety, przeprowadzonej na 151 respondentach, wykorzystano program Statistica i Excel. Wskazane narzędzia pozwoliły na uporządkowanie i opracowanie graficzne zebranych danych oraz przeprowadzenie testów nieparametrycz-

nych takich jak test U Manna-Withneya oraz test ANOVA Kruskala-Wallisa, których wyniki umożliwiły wskazanie występowania różnic w postrzeganiu wybranych aspektów związanych ze spożyciem alkoholu w zależności od płci, zarobków i roku studiów. Podczas analiz przyjęto poziom istotności 0,05.

Wśród respondentów badania znalazło się 41 mężczyzn (27,2%), 104 kobiety (68,9%) oraz 6 osób (4%), które nie chciały określić swojej płci. Kobiety stanowiły więc ponad 2/3 wszystkich ankietowanych.

Ponad połowa ankietowanych, bo aż 81 osób (53,6%) studiowało na drugim roku studiów, 48 osób biorących udział w badaniu (31,8%) było na pierwszym roku studiów, a 17 (11,3%) na trzecim. Najmniej licznymi grupami byli studenci i studentki piątego (4 osoby, 2,6%) oraz czwartego roku studiów (1 osoba, 0,7%). Badane osoby studiowały na studiach licencjackich lub inżynierskich.

W podziale na dochód osiągany przez studentów wyniki okazały się dość równomierne. Najliczniejszą grupą były osoby osiągające dochód netto do 1000 zł (53 osoby, które stanowiły 35,1% badanych). 41 ankietowanych (27,2%) wskazało, że zarabia od 1001 do 2000 zł, a 34 osoby (22,5%) powyżej 3001 zł. Swój dochód netto na od 2001 do 3000 szacowały 23 osoby (15,2%).

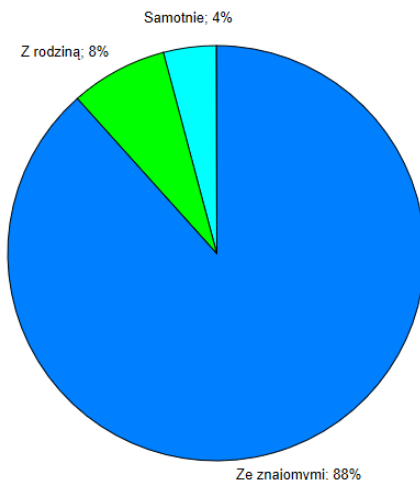
3. Wyniki badań

Człowiek spożywa napoje zawierające alkohol niemal od początku swojego istnienia, co zauważalne jest w wielu społeczeństwach. Zatem, pomimo wielu negatywnych konotacji, jest to produkt istotny zarówno społecznie jak też ekonomicznie. Niemniej, w ostatnich latach zauważalny jest wzrost spożycia napojów alkoholowych i tym samym coraz większy jego negatywny wpływ na życie ludzi, do czego niewątpliwie w znacznym stopniu przyczynia się reklama napojów alkoholowych oraz powszechna ich dostępność. Zmienia się także kultura spożycia napojów zawierających alkohol [Frąckowiak i Motyka, 2015, str. 2].

Negatywne konsekwencje związane ze spożyciem alkoholu zauważane są u coraz to młodszych osób, niekoniecznie pełnoletnich. Niemniej, biorąc pod uwagę przedstawiony we wstępie cel badania, analizowana zbiorowość została ograniczona do studentów białostockich uczelni. Mimo, że badanie nie jest reprezentatywne dla badanej zbiorowości, interesującym jest wskazanie cech charakterystycznych dla analizowanej grupy.

Pierwsze pytanie, jakie znalazło się w przeprowadzonej ankiecie dotyczyło tego, czy badani spożywają alkohol. Odpowiedź twierdzącą udzieliło 97% respondentów. Aby dowiedzieć się więcej o tym jakie okoliczności sprzyjają spożywaniu alkoholu wśród studentów zadano im pytanie w czym towarzystwie najczęściej piją (rys. 1).

Ankietowani przede wszystkim wskazywali, że spożywają alkohol ze znajomymi (88%). Zdecydowanie rzadziej padła odpowiedź, że z rodziną (8%) czy samotnie (4%). Przedstawione dysproporcje w odpowiedzi na to pytanie potwierdzają przypuszczenie, że czynnikiem, dla którego studenci zbyt często sięgają po alkohol jest nowe środowisko, chęć zaprzyjaźnienia się i zaimponowania.

Rys. 1. Rozkład odpowiedzi na pytanie dotyczące tego, z kim najczęściej studenci spożywają alkohol

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

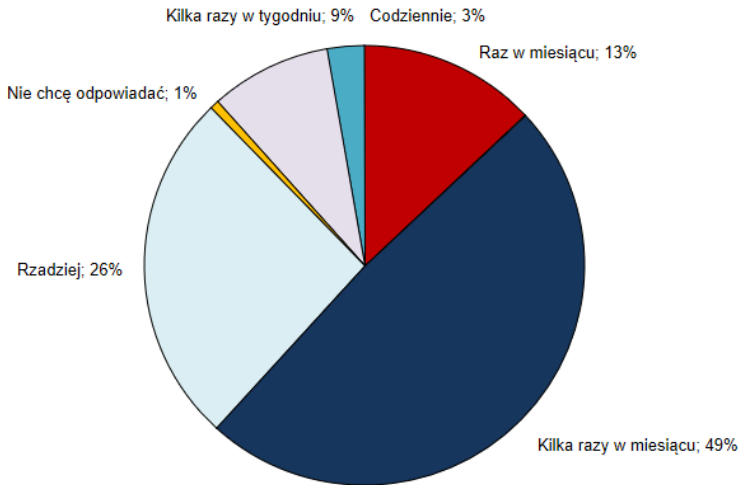
Istotnym czynnikiem do oceny stopnia szkodliwości wpływu alkoholu na człowieka jest częstotliwość spożywania (rys. 2). Niemniej należy zaznaczyć, że częstotliwość nie zawsze pozwala jednoznacznie ocenić, czy ktoś jest uzależniony, gdyż na uzależnienie ma wpływ wiele czynników takich jak ilość spożywanego naraz alkoholu, stosunek pijącego do alkoholu i umiejętność zaprzestania dalszego spożywania.

Analizując wyniki przedstawione na rysunku 2 należy zauważyć, że prawie połowa respondentów (49%) spożywa alkohol kilka razy w miesiącu. Warto zaznaczyć, że różne źródła podają odmienną wzorcową normę dotyczącą związku częstotliwości spożycia z uzależnieniem, więc trudno jest ocenić czy taka częstotliwość już wskazuje na uzależnienie, czy nie. Studentami są zazwyczaj dość młodzi ludzie, którzy nie mają większych problemów ze zdrowiem. Zatem dla tych osób takie spożycie przez relatywnie krótki okres jakim jest czas studiów może nie zostawić trwałych szkód. Alkohol jednak powinien być spożywany tylko

okazjonalnie i w niewielkich ilościach, więc wskazana jest duża ostrożność w tym zakresie.

Należy również zaznaczyć, że 13% ankietowanych spożywa alkohol raz w miesiącu, a 26% rzadziej niż raz w miesiącu. Może się wydawać, że nie jest to znaczący wynik, jednak mimo wszystko to wciąż ponad ¼ respondentów, którzy potrafią skutecznie ograniczać alkohol.

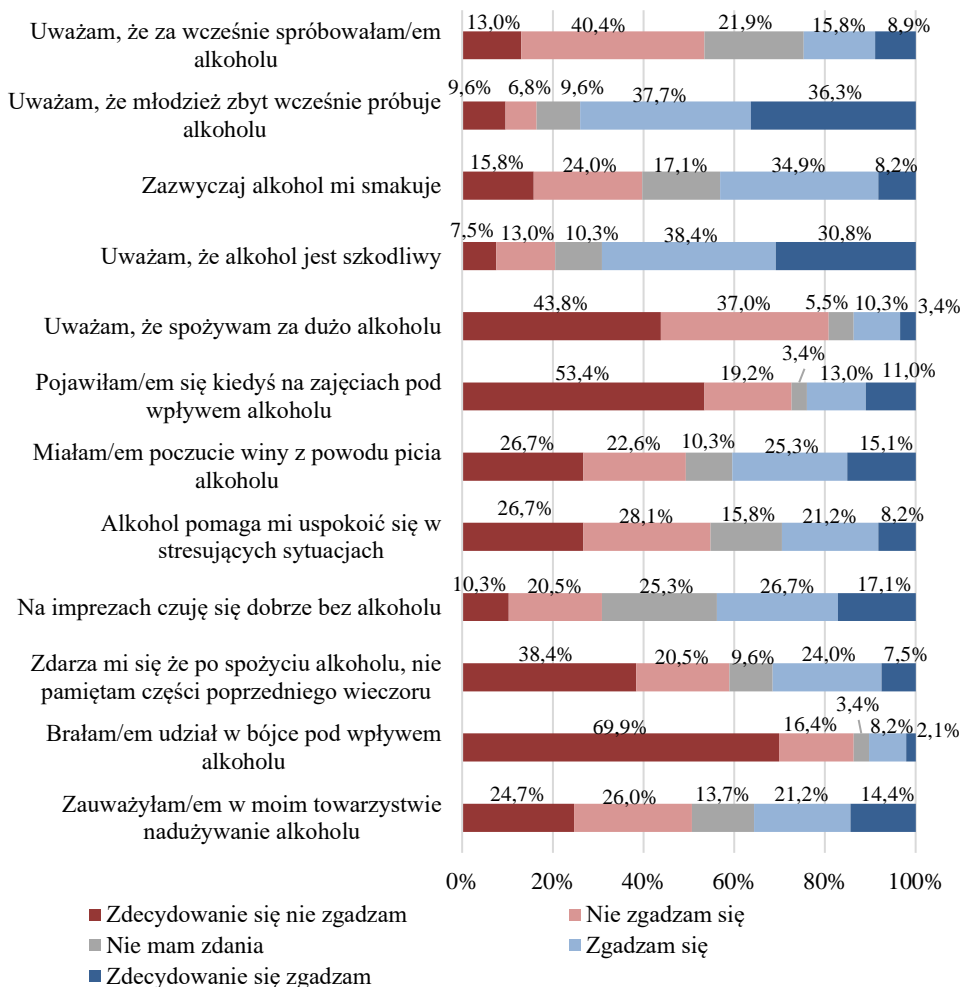
Najbardziej niebezpieczne jest spożywanie alkoholu kilka razy w tygodniu lub codziennie, gdyż może to prowadzić do rozwinięcia uzależnienia lub być znakiem, że takie już istnieje. Tylko 3% ankietowanych wskazało, że spożywa napoje alkoholowe codziennie, a 9%, że kilka razy w tygodniu. Choć wydaje się to być niskim wynikiem, wciąż jest to kilka osób wkraczających w dorosłe życie z już widocznym problemem.

Rys. 2. Rozkład odpowiedzi na pytanie dotyczące częstotliwości spożywania alkoholu wśród ankietowanych studentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Ankietowani, poza podaniem informacji o częstotliwości spożywania alkoholu, odnieśli się także do dwunastu stwierdzeń w pięciostopniowej skali. Ich odpowiedzi zawarte w ankiecie zostały przedstawione w postaci graficznej na rysunku 3.

Rys. 3. Rozkłady odpowiedzi na pytania dotyczące postawy studentów względem spożycia alkoholu

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

W pierwszym pytaniu ankietowani musieli odnieść się do stwierdzenia, czy zbyt wcześnie spróbowali alkoholu. Ponad połowa (53,4%) badanych wskazała w ankiecie, że nie zgadza się z tym, iż stało się to za wcześnie. 15,8% odpowiedziało, że zgadza się z postawionym stwierdzeniem, a tylko 8,9% zdecydowanie uważało, że

za wcześniej spróbowało alkoholu. 21,9% respondentów nie miało zdania na ten temat.

W kolejnym stwierdzeniu badani zostali poproszeni o udzielenie opinii na temat tego, czy w dzisiejszych czasach młodzież zbyt wcześnie próbuje pierwszy raz alkoholu. Największa część respondentów (38%) odpowiedziała, że zgadza się z tym stwierdzeniem. Niewiele mniej z nich (36%) zdecydowanie zgodziła się z powyższą opinią. Tylko 7% ankietowanych nie zgodziło się z faktem, iż młodzież zbyt wcześnie próbuje alkoholu. Taka sama ilość badanych studentów (10%) nie miało zdania na ten temat i zdecydowanie się z nim zgodziła.

Ankietowani musieli również ustosunkować się do stwierdzenia „zazwyczaj alkohol mi smakuje”. Znaczna część, bo około 43% badanych zgodziła się, przy czym ponad 8% z nich zdecydowanie zgodziło się z tą opinią. Niemal 40% badanych nie było usatysfakcjonowanych smakiem alkoholu, przy czym 24% ankietowanych nie zgodziło się z tym stwierdzeniem, a 15,8% badanych zdecydowanie było przeciwnych. 17,1% nie miało zdania w tym temacie.

Kolejne pytanie dotyczyło tego, czy uważają alkohol za szkodliwy. Zdecydowana większość, bo niemal 70% respondentów była świadoma szkodliwego wpływu, przy czym 38,4% potwierdziło tę opinię, a 30,8% ankietowanych zdecydowanie zgodziło się z tym stwierdzeniem. Aż 20% badanych osób nie ma świadomości odnośnie szkodliwości spożywania alkoholu, przy czym 7,5% studentów było w pełni o tym przekonanych. Była również grupa licząca trochę ponad 10%, która nie miała zdania w tym temacie.

Następne zagadnienie poruszone w ankiecie dotyczyło tego, czy respondenci sami uważają, że spożywają za dużo alkoholu. Niemal 81% badanych odpowiedziało, że zdecydowanie lub raczej się nie zgadza się z postawionym stwierdzeniem. 13,7% przyznało się do tego, że ma problem z ilością spożywanego przez siebie alkoholu. Najmniejszą grupę (5,5%) stanowili ankietowani, którzy nie mają zdania na ten temat

Studenci białostockich uczelni poproszeni zostali również o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy pojawili się na zajęciach pod wpływem alkoholu. Niemal 3/4 ankietowanych (72,6%) nigdy się to nie zdarzyło. 3,4% uczestniczących w badaniu studentów nie chciało ustosunkować się do postawionego stwierdzenia, ale aż 24% przyznało się do przyścia na zajęcia po spożyciu alkoholu.

W przypadku stwierdzenia „miałam/em poczucie winy z powodu picia alkoholu” odpowiedzi były rozłożone dość równomiernie, bowiem aż 40,4% ankietowanych przyznało się do odczuwania poczucia winy po spożyciu alkoholu, a 26,7% stanowiła grupa osób, które zdecydowanie nie zgadzały się z tym stwierdzeniem, natomiast 10,3% badanych nie ma zdania na ten temat.

Ankietowani zostali również poproszeni o ustosunkowanie się do stwierdzenia, że alkohol pomaga im się uspokoić w stresujących sytuacjach. Prawie połowa (49,3%) badanych nie zgodziło lub zdecydowanie nie zgodziło się z tym stwierdzeniem. 15,8% nie miało zdania na ten temat, zaś 29,4% studentów przyznało się do tego, że alkohol ich uspokaja.

W przypadku kolejnego stwierdzenia najwięcej ankietowanych (26,7%) zgodziło się z tym, że dobrze czują się na imprezach bez spożywania alkoholu. Podobna jednak ilość respondentów nie miała zdania na ten temat (25,3%). 20,5% ankietowanych nie zgodziło się z tym stwierdzeniem, co oznacza, że mają z tym pewne trudności. Najmniej ankietowanych zdecydowanie zaprzeczyło temu stwierdzeniu, jednak nadal to aż 10,3% badanych, którzy nie są w stanie dobrze się bawić na imprezie, jeżeli nie spożywają na niej alkoholu. Powszechnie uważa się, że alkohol sprzyja dobrej zabawie i pomaga się rozluźnić. Nie powinien on być jednak niezbędnym czynnikiem.

Następnym stwierdzeniem, co do którego studenci wyrażali swoją opinię była ich pamięć o dniu, w którym spożywali alkohol. Zaniki pamięci, choć niektórym osobom, które często chodzą na imprezy mogą wydawać się normalne, są ważnym znakiem ostrzegawczym, że być może nadużywają oni alkoholu i niezbędna jest pomoc w tym zakresie. Większość ankietowanych wskazała, że pamięta co wydarzyło się w dniu, kiedy pili alkohol. 31,5% ankietowanych miało sytuacje, kiedy nie mogła sobie przypomnieć części wieczoru, a tylko 9,6% nie miało zdania na ten temat, co oznacza, że również mogą tego nie pamiętać lub nie chcą się do tego przyznać.

Zdecydowana większość ankietowanych (86,3%) nie zgodziła się z postawionym w ankiecie stwierdzeniem, że brali udział w bójce pod wpływem alkoholu. 3,4% badanych nie miało zdania na ten temat, a 10,3% studentów biorących udział w ankiecie, przyznało się do brania udziału w bójce po spożyciu alkoholu.

Ostatnie analizowane w badaniu stwierdzenie dotyczyło zauważenia w swoim otoczeniu nadużywania alkoholu. Ponad połowa respondentów nie zauważyła żadnych niepokojących oznak nadużycia. Najmniej liczniejszą grupę (13,7%) stanowili studenci, którzy nie mają zdania na ten temat. Warto zwrócić uwagę na również dość liczną grupę badanych (35,6%), którzy zgodzili się z postawionym stwierdzeniem, a więc zauważyli nadużycia alkoholu w swoim otoczeniu, co może stanowić dość spory problem.

Poza analizą rozkładów odpowiedzi udzielonych przez studentów na opisane powyżej pytania, postanowiono sprawdzić, czy płeć wpływa na postrzeganie wybranych aspektów dotyczących spożywania alkoholu wśród studentów. Aby je uwiarygodnić, przeprowadzony został test U Manna-Whitneya, którego wyniki zaprezentowano w tabeli 1. Analizując je należy zauważyć, że występują znaczące różnice

(na poziomie istotności 0,05) w połowie stwierdzeń zamieszczonych w przeprowadzonej wśród studentów ankiecie. Dotyczą one w szczególności opinii na temat zbyt wczesnego spożywania przez młodzież alkoholu, zbyt intensywnego jego spożywania, przychodzenia na uczelnię pod jego wpływem, traktowania alkoholu jako wsparcie w walce ze stresem, możliwości zabawy bez alkoholu oraz udziału w bójce po spożyciu alkoholu.

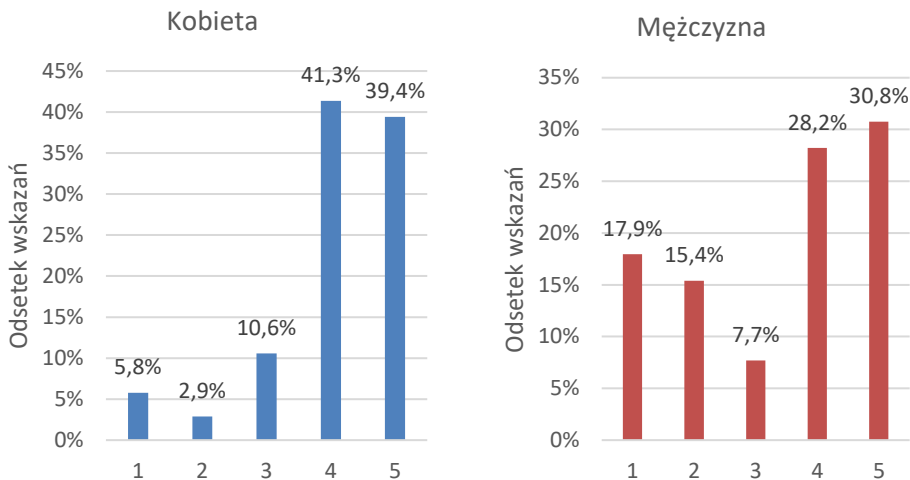
Tab. 1. Wynik testu U Manna-Whitneya porównania rozkładów odpowiedzi kobiet i mężczyzn na pytania dotyczące postawy studentów wobec spożywania alkoholu

Stwierdzenie	Poziom p
Uważam, że za wcześnie spróbowałam/em alkoholu	0,840
Uważam, że młodzież zbyt wcześnie próbuje alkohol	0,037
Zazwyczaj alkohol mi smakuje	0,225
Uważam, że alkohol jest szkodliwy	0,184
Uważam, że spożywam za dużo alkoholu	0,027
Pojawiłam/em się kiedyś na zajęciach pod wpływem alkoholu	0,002
Miałam/em poczucie winy z powodu picia alkoholu	0,817
Alkohol pomaga mi uspokoić się w stresujących sytuacjach	0,042
Na imprezach czuję się dobrze bez alkoholu	<0,001
Zdarza mi się, że po spożyciu alkoholu, nie pamiętam części poprzedniego wieczoru	0,343
Brałam/em udział w bójce pod wpływem alkoholu	0,001
Zauważyłam/em w moim towarzystwie nadużywanie alkoholu	0,204

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

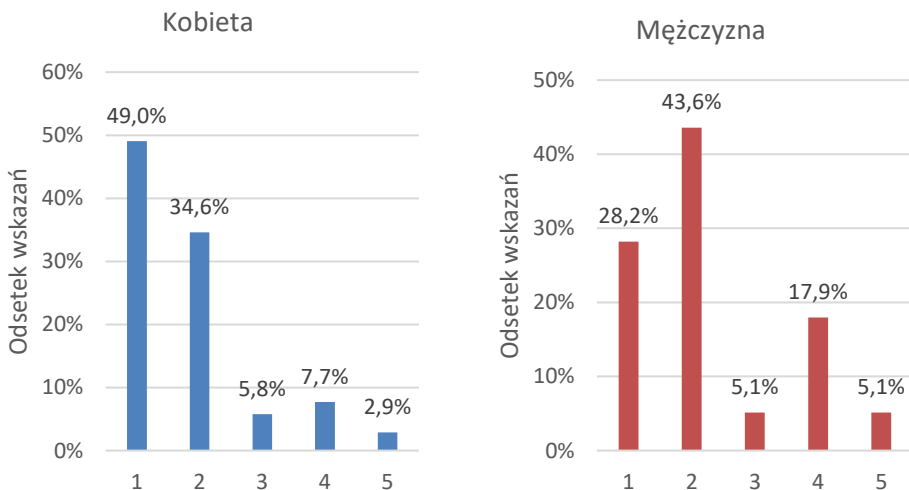
Jednym ze stwierdzeń, w którym wystąpiły istotne różnice w odpowiedziach kobiet i mężczyzn, było zdanie: „Uważam, że młodzież zbyt wcześnie próbuje alkohol”. Porównując odpowiedzi przedstawicieli obu płci (rys. 4) należy zauważyć, że mimo iż obie grupy wskazały najczęściej odpowiedź twierdzącą, to kobiety były w większym stopniu przekonane o jej słuszności niż mężczyźni. Dość liczna była grupa mężczyzn (ponad 30% badanych mężczyzn), którzy nie zgadzali się z analizowaną opinią.

Kolejnym pytaniem, w którym zaobserwowano rozbieżności w odpowiedziach kobiet i mężczyzn było sformułowanie „Uważam, że spożywam za dużo alkoholu” (rys. 5). Kobiety w przypadku tego stwierdzenia częściej odpowiadały, że zdecydowanie nie i raczej nie spożywają za dużo alkoholu, zaś mężczyźni byli mniej skłonni wybierać te odpowiedzi. Częściej wybierali odpowiedź, że raczej nie spożywają za dużo alkoholu. Większy również był odsetek mężczyzn, którzy stwierdzali, że nadużywają alkoholu.

Rys. 4. Opinie kobiet i mężczyzn dotyczące stwierdzenia „Uważam, że młodzież zbyt wcześnie próbuje alkoholu”

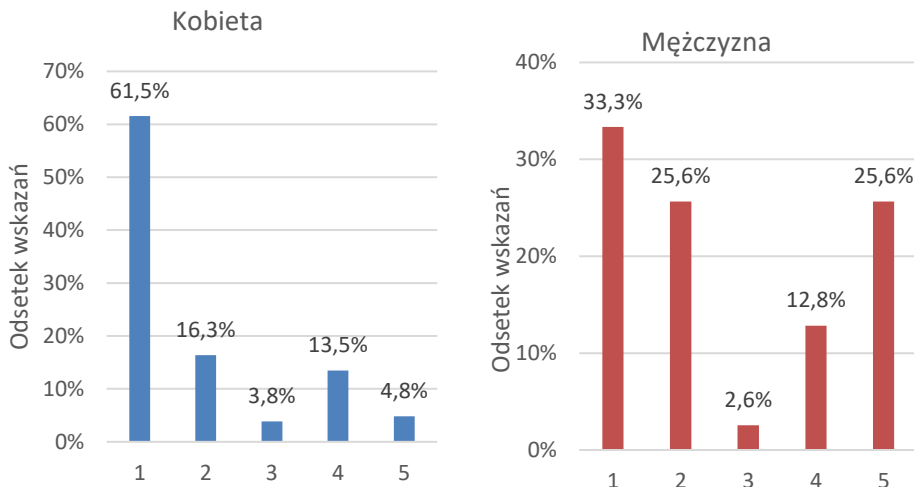
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Rys. 5. Opinie kobiet i mężczyzn dotyczące stwierdzenia „Uważam, że spożywam za dużo alkoholu”

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Następne pytanie, różnicujące opinie kobiet i mężczyzn dotyczyło przyścia na zajęciach pod wpływem alkoholu. Wyniki przedstawiono na rys. 6.

Rys. 6. Opinie kobiet i mężczyzn dotyczące stwierdzenia „Pojawiłam/em się kiedyś na zajęciach pod wpływem alkoholu”

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

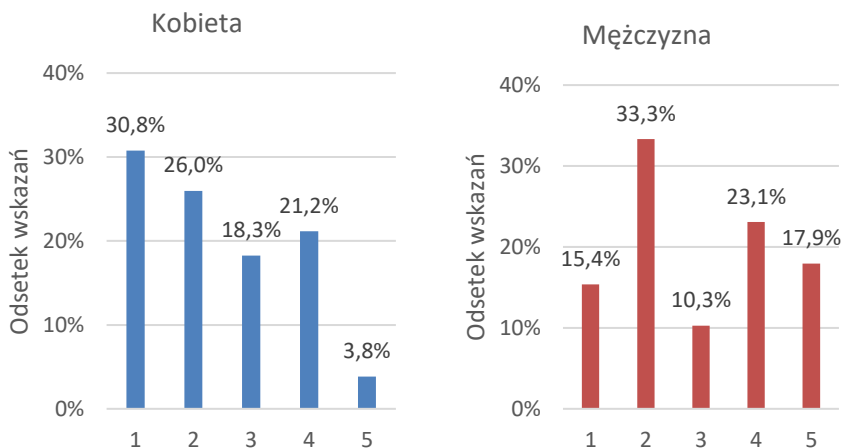
Zdecydowanie najliczniejsza była grupa kobiet, które się z nim nie zgodziła. W przypadku mężczyzn była to również najczęściej wybierana odpowiedź, jednak ilości odpowiedzi twierdzących i negujących kształtowały się na podobnym poziomie.

Kolejnym stwierdzeniem, do którego grupy kobiet i mężczyzn odniosły się inaczej było zdanie: „Alkohol pomaga mi uspokoić się w stresujących sytuacjach” (rys. 7).

Kobiety zdecydowanie częściej nie zgadzały się z tym stwierdzeniem niż mężczyźni. U mężczyzn odpowiedź potwierdzająca użyteczność alkoholu jako środka uspokajającego była drugą najpopularniejszą odpowiedzią, podczas gdy u kobiet była dopiero trzecią, po dwóch odpowiedziach zaprzeczających takiemu wpływowi.

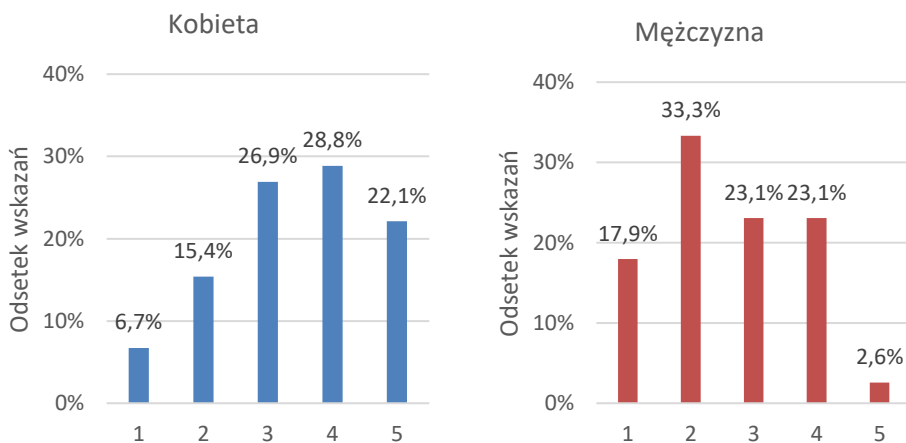
Rozbieżności wśród osób odmiennej płci wystąpiły również w pytaniu o samopoczucie na imprezach (rys. 8). Kobiety częściej nie odczuwały różnicy lub czuły się dobrze nawet gdy nie spożywały alkoholu. Mężczyźni znacznie częściej wskazywali, że odczuwali dyskomfort w takich sytuacjach. Może to wynikać chociażby z obrazu mężczyzny kreowanego w popkulturze. Mimo wielu zmian społecznych,

które zaszyły na przełomie ostatnich lat, na męczyznach wciąż częściej jest wywierana presja przez znajomych, aby spożywali alkohol. Odmowa więc może powodować dyskomfort i złe samopoczucie.

Rys. 7. Opinie kobiet i męczyzn dotyczące stwierdzenia "Alkohol pomaga mi się uspokoić w stresujących sytuacjach"

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

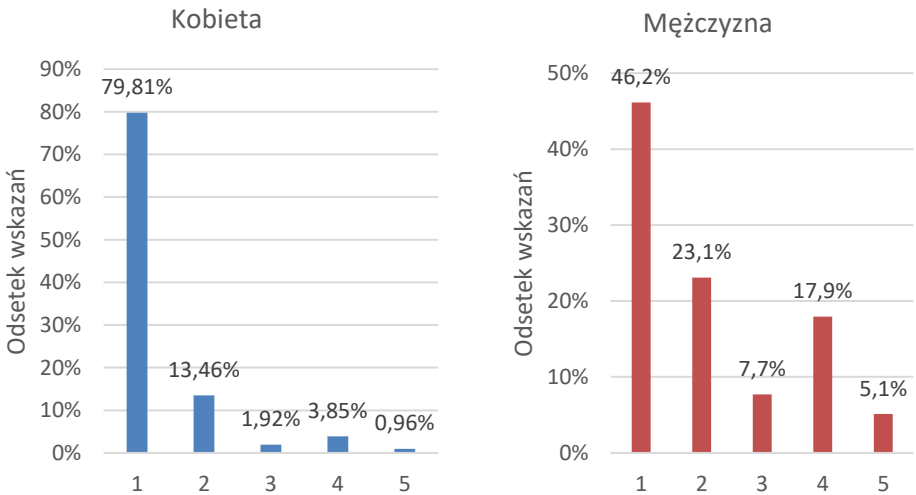

Rys. 8. Opinie kobiet i męczyzn dotyczące stwierdzenia „Na imprezach czuję się dobrze bez alkoholu”

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Ostatnim zagadnieniem, w odniesieniu, do którego wystąpiły istotne różnice w odpowiedziach kobiet i mężczyzn było stwierdzenie „Brałam/em udział w bójce pod wpływem alkoholu” (rys. 9).

Większość ankietowanych kobiet wskazała, że nigdy nie brała udziału w bójce pod wpływem alkoholu. Odpowiedzi twierdzące pojawiły się sporadycznie. W przypadku mężczyzn sytuacja wygląda inaczej. Wciąż najliczniejszą grupę stanowią studenci, którzy zdecydowanie nie zgodzili się z postawionym stwierdzeniem, jednak w przypadku znacznej grupy mężczyzn drugą najczęstszą odpowiedzią była odpowiedź twierdząca.

Rys. 9. Opinie kobiet i mężczyzn dotyczące stwierdzenia „Brałam/em udział w bójce pod wpływem alkoholu”

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Sprawdzono również, czy inne cechy takie jak rok, na którym obecnie znajduje się student i dochód jaki posiada wpływa na jego postawę względem spożycia alkoholu. Wyniki przeprowadzonej za pomocą testu ANOVA Kruskala-Wallisa analizy przedstawiono odpowiednio w tabeli 2 i tabeli 3. Analizując tabelę 2 można zauważyć, że nie ma, na poziomie istotności 0,05, zauważalnych różnic. Najmniejszy poziom, zbliżony do poziomu istotności zauważalny jest w przypadku zagadnień dotyczących opinii na temat nadmiernego spożycia alkoholu oraz poczucia winy po jego wypiciu.

Tab. 2. Wynik testu ANOVA porównania rozkładów odpowiedzi w zależności od roku studiów na pytania dotyczące postawy student wobec spożywania alkoholu

Stwierdzenie	Poziom p
Uważam, że za wcześnie spróbowałam/em alkoholu	0,155
Uważam, że młodzież zbyt wcześnie próbuje alkoholu	0,439
Zazwyczaj alkohol mi smakuje	0,113
Uważam, że alkohol jest szkodliwy	0,373
Uważam, że spożywam za dużo alkoholu	0,085
Pojawiłam/em się kiedyś na zajęciach pod wpływem alkoholu	0,176
Miałam/em poczucie winy z powodu picia alkoholu	0,056
Alkohol pomaga mi uspokoić się w stresujących sytuacjach	0,330
Na imprezach czuję się dobrze bez alkoholu	0,805
Zdarza mi się, że po spożyciu alkoholu, nie pamiętam części poprzedniego wieczoru	0,706
Brałam/em udział w bójce pod wpływem alkoholu	0,193
Zauważyłam/em w moim towarzystwie nadużywanie alkoholu	0,617

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Z kolei w przypadku studentów z czterech grup dochodów różnice w rozkładzie odpowiedzi wystąpiły w odniesieniu do stwierdzenia dotyczącego przyścia na zajęcia pod wpływem alkoholi (tab. 3). Jedynie w tym przypadku poziom p jest niższy niż przyjęty poziom istotności 0,05. Niemniej poziom zbliżony do poziomu istotności zauważalny jest w przypadku zagadnień dotyczących zbyt wczesnego spożycia alkoholu, poczucia winy po jego spożyciu i udziału w bójce pod wpływem alkoholu.

Tab. 3. Wynik testu ANOVA porównania rozkładów odpowiedzi w zależności od dochodów na pytania dotyczące postawy studentów wobec spożywania alkoholu

Stwierdzenie	Poziom p
Uważam, że za wcześnie spróbowałam/em alkoholu	0,099
Uważam, że młodzież zbyt wcześnie próbuje alkoholu	0,266
Zazwyczaj alkohol mi smakuje	0,598
Uważam, że alkohol jest szkodliwy	0,237
Uważam, że spożywam za dużo alkoholu	0,412
Pojawiłam/em się kiedyś na zajęciach pod wpływem alkoholu	0,015
Miałam/em poczucie winy z powodu picia alkoholu	0,061
Alkohol pomaga mi uspokoić się w stresujących sytuacjach	0,136
Na imprezach czuję się dobrze bez alkoholu	0,698
Zdarza mi się, że po spożyciu alkoholu, nie pamiętam części poprzedniego wieczoru	0,673
Brałam/em udział w bójce pod wpływem alkoholu	0,054
Zauważyłam/em w moim towarzystwie nadużywanie alkoholu	0,529

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

W odniesieniu do pytania o przyjście na uczelnię pod wpływem alkoholu, przeprowadzono szczegółową analizę, której wyniki zaprezentowano na rys. 10.

Rys. 10. Opinie osób z różnych grup dochodowych dotyczące stwierdzenia „Pojawiłam/em się kiedyś na zajęciach pod wpływem alkoholu”

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego.

Analizując wykresy zamieszczone na rys. 10 należy zauważyć, że w przypadku każdej grupy dochodowej najczęstszą odpowiedzią było wskazanie ”zdecydowanie

nie zgadzam się”. Niemniej, dla grupy dochodowej powyżej 3001 zł największy odsetek osób zdecydowanie potwierdziło przyjście na zajęcia pod wpływem alkoholu. Jest to grupa, w której najczęściej, w porównaniu z pozostałymi, studenci pojawiali się na zajęciach pod wpływem alkoholu. Drugą grupą, która odznaczyła się na tle innych, była grupa o dochodach od 1001 do 2000 zł, w której drugą najczęstszą odpowiedzią po zdecydowanie się nie zgadzam było zgadzam się. W pozostałych grupach większość studentów zaprzeczyła przychodzeniu na zajęcia pod wpływem alkoholu.

4. Dyskusja wyników

Przeprowadzone badanie studentów białostockich uczelni dostarczyło wyników zbieżnych z tymi, które dotyczyły badania przeprowadzonego w większej skali lub w innych miastach. Przykładowo studenci śląskich uczelni, podobnie jak białostockich, najczęściej spożywają alkohol kilka razy miesięcznie. Również powyżej 80% śląskich studentów biorących udział w badaniu, podobnie jak białostockich, zadeklarowało, że najczęściej spożywało alkohol ze znajomymi, co potwierdza, że otoczenie ma ogromny wpływ na ilość spożywanego alkoholu i może być przyczyną uzależnienia. Niewielki odsetek studentów obu województw spożywa alkohol samotnie, co może wskazywać, że picie alkoholu wśród młodych ludzi może wynikać z chęci dotrzymania towarzystwa, a nie samego efektu jaki daje spożycie napoju alkoholowego [Brodziak-Dopierała i in., 2020, s. 28; Wróblewski i in., 2022].

Pozostałe wyniki uzyskane z przeprowadzonego badania również są zgodne z tymi uzyskanymi dla studentów śląskich uczelni. Znaczna część obu zbiorowości głównie spożywa alkohol dla relaksu. Udział zarówno kobiet jak i mężczyzn był w tej grupie zbliżony. Znaczna część badanych studentów śląskich uczelni, podobnie jak białostockich, spożywała alkohol dla podtrzymywania kontaktów towarzyskich, czy świętując ważne dla siebie wydarzenia. Podobnie wygląda również sytuacja w odniesieniu do spożycia alkoholu jako środka służącego do zapominania o problemach, tu również zdecydowana mniejszość obu zbiorowości w taki sposób postrzega picie [Brodziak-Dopierała i in., 2020, str.30].

Z kolei w innym badaniu sprawdzającym zależność między stresem a piciem alkoholu wśród studentek i studentów w Polsce wykazano, że ponad połowa badanych odczuwała w ostatnim miesiącu dość często lub bardzo często zdenerwowanie lub napięcie, niewiele mniej było zdenerwowanych, gdyż zdarzyło się coś niespodziewanego w ich życiu [Karmolińska-Jagodzik, 2020, str. 295].

Studenci więc generalnie często odczuwają wysoki poziom stresu. Warto zauważyć, że prawie 30% osób poddanych badaniu w ramach niniejszego opracowania,

zgodziła się z tym, że alkohol pomaga im w sytuacjach stresowych. Zależność ta jest bardzo niepokojąca, gdyż trudno jest ograniczyć poziom stresu na uczelniach. Można natomiast uczyć studentów o zdrowszych sposobach na odstresowanie oraz informować, gdzie znaleźć pomoc, kiedy stres staje się zbyt wysoki.

Podsumowanie

Większość badanych studentów białostockich uczelni nie uważa, że ma problem z alkoholem. Co prawda, podobnie jak w innych miastach pojawiają się przypadki wskazujące na nadużywanie tej substancji, nie są one jednak zbyt liczne. Zjawiska związane z spożywaniem alkoholu ukazane w opisanym powyżej badaniu znajduje potwierdzenie w literaturze i w innych badaniach dotyczących tego zjawiska.

Białostoccy studenci generalnie nie mają obiekcji co do wieku, w którym po raz pierwszy próbowali alkoholu, zauważają jednak problem z młodszymi rocznikami, którzy ich zdaniem robią to zbyt wcześnie. Mimo tego, że zdecydowana większość studentów spożywa alkohol przynajmniej okazjonalnie, opinie o jego smaku okazały się bardzo podzielone, przy czym prawie 40% wskazała, że alkohol im nie smakuje. Spożywanie czegoś, czego tak naprawdę organizm nie potrzebuje, pomimo nieprzyjemnego smaku wyraźnie wymaga motywu, jakim w przypadku analizowanych studentów są głównie względy towarzyskie. Studenci w większości przypadków zdają sobie sprawę ze szkodliwości alkoholu i nie zgadzają się ze stwierdzeniem jakoby spożywali go zbyt dużo. Większość zaprzecza przychodzeniu na zajęcia pod wpływem alkoholu, jak też nie utożsamia alkoholu jako środka uspokajającego i nie odczuwa negatywnych emocji, kiedy nie spożywa go na imprezie. Analizowanym białostockim studentom w większości nie zdarza się zapominać poprzedniego wieczoru po spożyciu alkoholu i nie stają się po nim agresywni.

Należy zaznaczyć, że przeprowadzone badanie wskazało kilka potencjalnie niebezpiecznych prawidłowości, którym należy się przyjrzeć. Poczucie winy z powodu spożywania alkoholu wystąpiło u prawie połowy studentów. Może to być znakiem ostrzegawczym, jeżeli pomimo tego uczucia, nie zaprzestano jego spożywania. Prawie połowa studentów zauważyła nadużywanie alkoholu w swoim towarzystwie. Biorąc pod uwagę, że alkoholizm to problem również o podłożu społecznym, koniecznym wydaje się szerzenie wiedzy i ostrzeganie studentów, aby nie ulegali wpływom osób uzależnionych.

ORCID iD

Anna M. Olszewska: <http://orcid.org/0000-0001-6643-1100>

Literatura

1. Abramowicz M., Brosz M., Bykowska-Godlewska B., Michalski T., Strzałkowska A. (2018), *Wzorce konsumpcji alkoholu. Studium socjologiczne*, Wydawnictwo Zakładu Realizacji Badań Społecznych Q&Q, s. 101-170.
2. Brodziak-Dopierała B., Fischer A., Ahner B., Bem J. (2020), *Spżycie alkoholu wśród studentów śląskich uczelni*, Czasopismo Medycyna Środowiskowa, Śląski Uniwersytet Medyczny, s. 27-30.
3. Czerniawska M., Szydło J. (2021), *Do Values Relate to Personality Traits and if so, in What Way? – Analysis of Relationships*, Psychology Research and Behavior Management, vol. 14, s.511-527.
4. Frąckowiak M., Motyka M. (2015), *Charakterystyka problemów społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu*, Poradnia Leczenia Uzależnień NZOZ MAFRO-MED w Poznaniu, Wydział Socjologiczno-Historyczny, Instytut Socjologii, Uniwersytet Rzeszowski.
5. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/alcohol> [05.04.2023].
6. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_ehis_allc/default/table?lang=en [04.04.2023].
7. Karmolińska-Jagodzick E. (2020), *Stres a picie alkoholu wśród studentek i studentów w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, s. 2-22.
8. Mikke K., Grzyb K., Wanot B. (2020), *Wpływ alkoholu na współczesną rodzinę*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie, s. 154-167.
9. Poznyak V, Rekke D. *Global status report on alcohol and health 2018*, Geneva World Health Organization, 2018, str. 281.
10. Ryszkowski, A. Wojciechowska, Z. Kopański, I. Brukwicka, Y. Lishchynskyy, M. Mazurek (2015), *Objawy i skutki nadużywania alkoholu*, Journal of Clinical Healthcare.
11. Wróblewski F., Żegarski P., Szydło J. (2022), *Wykorzystanie czasu wolnego przez studentów Politechniki Białostockiej*, Akademia Zarządzania, 6(2), s. 307-236.
12. Zambrzycka K., Snarska K.K., Dolińska C., Chorąży M. (2019), *Alkoholizm i jego następstwa*, Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, Polska Platforma Medyczna s. 239-283.

Alcohol consumption among students of Białystok universities

Abstract

The aim of the article is to assess the level of alcohol consumption among students at Białystok universities and to find out their opinions on alcohol consumption and its general impact on their lives. The research was conducted by a questionnaire among students of three universities: University of Białystok, Białystok University of Technology, and the Medical University of Białystok. The research showed that vast majority of the surveyed students tried alcohol at least once, and almost half consumed it at least several times a month. Most of them drink alcohol in social setting. Studying is often accompanied by going out together, which may be conducive to increasing the amount of alcohol consumed. Among the respondents there were also students who admit that they drink too much alcohol or have noticed alcohol abuse in their environment.

Key words

alcohol, students, surveys, Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis ANOVA test